

Levend Landschap Zieuwent ..... Dorp aan zet!

Landschapsbeheer Gelderland
Rosendaal 2a
6891 DA Rozendaal

Zorg voor ons landschap

MAAK JE ERF GOED

Landschapsbeheer Gelderland maakt deel uit van een samenwerkingsverband van twaalf provinciale organisaties: Landschapsbeheer Nederland. Zij streven naar behoud, beheer en ontwikkeling van een ecologisch cultuurlandschap met een streekeigen karakter. Het groen rond boerderijen, bedrijven en woningen maakt daar een belangrijk deel van uit. Natuurlijk groen rond huis en bedrijf, het erf in de ruimste zin van het woord, betekent meer dan een ideale woon- en werkomgeving. Het leidt tot evenwicht tussen mens en natuur. Landschapsbeheer Gelderland stimuleert ecologisch beheer van het erf door kennis en middelen ter beschikking te stellen en samen te werken met de eigenaren van de grond: particulieren, boeren en overheid.

Aanleiding

De maatschappij is in beweging. We constateren een algemene tendens van overheden om de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de eigen leefomgeving steeds meer in handen te geven aan de burgers en bewoners zelf. Dit geldt ook voor het domein landschap in het cultuurlandschap. Ook hier wordt de trend bevestigd van de meer regisserende overheid en een overheid die meer eigenaarschap en verantwoordelijkheid wil neerleggen bij de bewoners en gebruikers van het buitengebied.

Het principe om de verantwoordelijkheid voor de eigen leefomgeving nadrukkelijker bij de bewoners en grondeigenaren zelf te leggen sluit goed aan bij de manier waarop Stichting Landschapsbeheer Gelderland (SLG) al jaren werkt. SLG stimuleert op een positieve en verleidende manier mensen om zich als vrijwilliger in te zetten voor de uitvoering van een groot aantal verschillende activiteiten die de kwaliteit en kenmerkende van het landschap versterkt. Veelvuldig leidt dit wederom tot een groep vrijwilligers die middels een coördinator ondersteuning en faciliteiten kan verkrijgen van SLG.

Om deze transitie mogelijk te maken en efficiënt en doelmatig vorm te geven is het gewenst om de vrijwilligersgroep in ontwikkeling hierbij te ondersteunen. Ondersteuning bij de eerste uitvoeringsactiviteiten maar ook bij verdere implementatie en bestendiging. Reeds opgedane ervaring van SLG is dat het doorgaans 2- 3 jaar duurt voordat een groep zichzelf voldoende ontwikkeld en georganiseerd heeft opdat men deze "nieuwe" rol blijvend en duurzaam kan invullen.

SLG heeft 5 jaar geleden de eerste Levend Landschap processen tot uitvoer gebracht in opdracht van het Nationaal Landschap Veluwe. De resultaten laten zien dat dit proces met name zeer geschikt is om in een gebied of rondom een dorp een netwerk van actieve burgers te ontwikkelen die concrete uitvoering van activiteiten tot doel heeft.

Landschapsbiografie

Van november 2013 tot januari 2014 is Zieuwent onderwerp van onderzoek geweest van een initiatief van SLG en de HBO opleiding Van Hall-Larenstein. Een groep van ongeveer 10-14 deeltijdstudenten heeft in een korte periode een zeer uitgebreide inventarisatie gedaan van het dorp Zieuwent in relatie tot het buitengebied. De studenten hebben op deze manier heel veel basisinformatie verzameld en al mogelijkheden voor uitvoering al in beeld gebracht. Om deze informatie te verzamelen hebben de studenten veel groepen en personen gesproken en zo veel enthousiasme en daadkracht gegenereerd. We kunnen stellen dat het dorp Zieuwent klaar is voor de volgende stap richting duurzame uitvoering middels een proces Levend Landschap. De gegevens die verzameld zijn worden de eerste bouwstenen voor het vervolg. We zullen dan de eerste dorpsavond dan ook starten met een analyse van de uitkomsten van de landschapsbiografie en van daar uit het proces verder vormgeven richting concrete uitvoering.

Het Levend Landschapsproces Zieuwent

Het Levend Landschap proces heeft tot doel om via (stap 1) een kort dorpsproces, gevolgd door (stap 2) concrete uitvoering en op basis van (stap 3) meerjarige actieve professionele ondersteuning een netwerk van actieve en geschoolde burgers te ontwikkelen die zelf de zorg voor de kwaliteit van het landschap (breed gedefinieerd) in eigen leefomgeving draagt. De continue ondersteuning door SLG (stap 4) waarborgt de instandhouding van dit netwerk/deze groep.

De brede definitie van landschap betreft niet alleen over de bomen en struiken maar gaat ook over de zorg voor bijvoorbeeld poelen, cultuurhistorische elementen als hooibergen, bakhuisjes en boerderijen, aanleg wandelroutes ter versterking van de lokale economie, vastleggen van de verhalen van het dorp in het landschap middels Oral history etc.

Het ontwikkelde netwerk van actieve burgers als vrijwilligersgroep kan een beroep doen op de duurzame, continue maar vrijblijvende ondersteuning vanuit SLG. Deze ondersteuningsrol wordt mogelijk gemaakt door de Provincie Gelderland. Zij faciliteert SLG al meer dan 27 jaar om deze ondersteuning mogelijk te maken. De mogelijkheden voor ondersteuning bestaan uit onder andere: inhoudelijk en procesmatig loketfunctie, inspiratie en kennis opdoen bij gelijkgestemden vrijwilligersgroepen, training in ARBO en veiligheid, meedoen aan inhoudelijke cursussen/velddaggen en de mogelijkheid tot het lenen van handgereedschappen. Deze ondersteuning maakt dat de investering van Zieuwent en de gemeente Oost Gelre tbv het ontwikkelen van een netwerk actieve burgers niet van korte duur is. Men kan op de ondersteuning van SLG blijven rekenen.

Stap 1; Het dorpsproces

Het heeft sterk de voorkeur om een zogeheten Levend Landschap proces vorm te geven in nauwe samenwerking met de aanwezige Dorpsbelangenorganisatie (DBO). Deze DBO's vertegenwoordigt het dorp vanuit een algemeen maatschappelijk belang en heeft dus geen ander specifiek belang dan op te komen voor de kwaliteiten van het dorp en het omliggende buitengebied.

Het dorpsproces is dan ook het proces van Zieuwents Belang waarbij deze SLG ondersteunend is in het proces om tot uitvoering te komen. Dit korte Levend Landschap proces bestaat uit een tweetal bijeenkomsten waarbij er een uitvoeringsagenda wordt opgesteld inclusief lokale trekkers vanuit het dorp die inzet willen leveren om tot uitvoering te komen. Op deze manier ontstaat er al een grotere groep lokale trekkers die de handen uit de mouwen wil steken. Uiteraard worden reeds actieve groepen en personen specifiek gevraagd om deel te nemen omdat we hetgeen er reeds aan inzet aanwezig is willen koesteren en bewaren. Tijdens deze eerste bijeenkomst staan de uitkomsten van de Landschapsbiografie centraal alsook de relevante beleidsopgaven zoals onder andere verwoord in het Landschapsontwikkelingsplan. Het proces Levend Landschap proces gaat ook invulling geven aan deze uitkomsten. Daarnaast worden de bewoners gevraagd om aan te geven welke activiteiten aandacht verdienen en ook wat zij zelf kunnen bijdragen aan de realisatie hiervan.

Een tweede bijeenkomst is bedoeld om verder keuzes te maken in welke projecten/activiteiten er ontwikkeld gaan worden om deze in te nemen in de uitvoeringsagenda. Daarbij is ook het zoeken naar en het verkrijgen van financiering voor de uitvoering van belang. Door het opstellen van de aantrekkelijke publieksversie van de uitvoeringsagenda is het mogelijk om de dorpsbewoners op een leuke manier inzicht te geven in de manier waarop zij zelf kunnen bijdragen aan de uitvoering van de agenda.

Stap 2; Uitvoeringsprojecten na het dorpsproces

Om de energie in het dorp, welke ontstaat bij een Levend Landschap proces, te bewaren wordt er in aansluiting op het dorpsproces een drietal uitvoeringsprojecten voorgesteld. In de situatie van Zieuwent wordt dankbaar gebruik gemaakt van hetgeen er reeds door de studenten geïnventariseerd is ten behoeve van de landschapsbiografie.

De volgende 3 projecten worden voorgesteld om in ieder geval uit te voeren:

- A. Het Beplantingsproject Levend Landschap Zieuwent.
- B. Cursus alles van het Landschap; Zieuwent
- C. Een dorpswerkdag; Zieuwent Werkt!

Zie Bijlage A voor verdere uitwerking van deze projecten.

Stap 3: Ondersteuning Zieuwent na oplevering uitvoeringsagenda

Na de oplevering van de uitvoeringsagenda gaan de eerste uitvoeringsprojecten van start. Gedurende deze uitvoering, om er voor te zorgen dat er een duurzame structuur gaat ontstaan, wordt het dorp 2,5 jaar actief ondersteund om activiteiten en projecten te gaan vormgeven. Op deze manier wordt het voor Zieuwent eenvoudiger om na deze 2,5 jaar ondersteuning zelf verder de uitvoering van de uitvoeringsagenda te realiseren.

Concreet bestaat de ondersteuning uit:

- Facilitering opstart nieuwe activiteiten en projecten (verbinden van partijen) en, indien gewenst, nadere uitwerking van voorgestelde activiteiten.
- Ondersteunen Zieuwents Belang bij het vinden van financiële middelen voor de uitvoering.
- Ondersteuning van Zieuwents Belang bij communicatie over agenda
  - media aandacht telkens wanneer weer een project wordt gestart/afgerond
  - jaarlijks overleg dorpsorganisatie, gemeente, SLG voortgang en bijstellingen agenda

Stap 4: Duurzame instandhouding van het ontstane netwerk/ de vrijwilligersgroep

Het ontstane netwerk of de vrijwilligersgroep kan zich middels een coördinator aansluiten bij SLG voor het verkrijgen van de basisfaciliteiten voor ondersteuning. Deze ondersteuning bestaat uit onder andere: inhoudelijk en procesmatig loketfunctie, inspiratie en kennis opdoen bij gelijkgestemden vrijwilligersgroepen, training in ARBO en veiligheid, meedoen aan inhoudelijke cursussen/velddaggen en de mogelijkheid tot het lenen van handgereedschappen. Dit is de manier om de investering van Zieuwents Belang en van de gemeente Oost Gelre, ook na de 2,5 jaar projectbegeleiding, een duurzaam karakter te geven.

Planning Levend Landschap inclusief uitvoeringsprojecten

	juni 2014	Juli 2014	Sep 2014	Okt 2014	Nov 2014	Febr 2015	Maart 2015	Okt 2015	Nov 2015	T/m 2016
Proces Levend Landschap										
Beplantingsproject										
Cursus										
Dorpswerkdag Zieuwent										
In gang zetten "overige" uitvoeringsprojecten.										
Begeleiding Zieuwent na oplevering agenda										

Bijlage A Uitwerking uitvoeringsprojecten

Uitvoeringsproject A: Beplantingsproject Levend Landschap Zieuwent

In aansluiting op het reeds gestarte Levend Landschap proces wordt het eerste concrete uitvoeringsproject gestart. In deze betreft het Beplantingsproject Levend Landschap Zieuwent waarbij de bewoners van het buitengebied geholpen worden om erf en landschappelijke beplanting aan te leggen. In dit project is er een centrale rol weggelegd voor een vrijwillige dorpscoördinator en een groep ondersteunende lokale vrijwilligers. (Bijlage B geeft in tabelvorm de verschillende taken en rollen van de diverse samenwerkende partijen)

Doel en resultaten van het beplantingsproject

Dit project is er op gericht concrete landschapsversterking op en rond erven met de volgende beoogde resultaten:

- Aanstellen van een dorpscoördinator.
- Verzorgen van één enthousiasmerende informatieavond waarin het beleidskader wordt aangegeven en waar de potentiële deelnemers worden uitgenodigd om deel te nemen aan het project.
- Opstellen van één dorps specifieke beplanting informatie brochure.
- Opstellen van 21 inrichtingsplannen voor de aanleg van erf en landschappelijke beplanting
- Vorming en begeleiding van een vrijwilligersgroep (van ongeveer 5-9 personen) die de dorpscoördinator ondersteunt gedurende de uitvoering van dit project.
- Organisatie van één dorpsplantdag met daarbij de mogelijkheid en wens om een symbolische eerste boom te planten met een vertegenwoordiger van de gemeente.
- De deelnemers krijgen na één groeiseizoen de mogelijkheid om via de standaardregeling van SLG (tegen een aantrekkelijke prijsstelling) bomen en struiken te vervangen die, om welke reden dan ook, niet zijn "aangeslagen".

Werkwijze

Dorpscoördinator en lokale vrijwilligers

Gedurende het proces van Levend Landschap wordt er door Zieuwents Belang al geïnventariseerd wie er geschikt is om de rol van dorpscoördinator voor het beplantingsproject te fungeren. Het profiel van een dergelijke coördinator is als volgt:

- Affiniteit met groen en landschap.
- Beschikbaar gedurende de uitvoering van het project om ook overdag ondersteuning te leveren.
- Goed kunnen werken met computer en email.
- Goed in de communicatie en een echter regelaar.
- Kan op specifieke momenten meer handjes regelen.
- Iemand die (zo mogelijk) ook na de afloop van het project de centrale rol voor het dorp wil blijven spelen op het gebied van erf,- en landschappelijke beplantingen.

De dorpscoördinator ondersteunt de medewerker van SLG met het organiseren van de informatieavond. Een belangrijke onderdeel hiervan is het verzorgen van het rondgaan van een flyer (deze wordt aangeleverd door SLG) waarin deze avond wordt aangekondigd. De dorpscoördinator is het eerste aanspreekpunt vanuit het dorp van vragen van bewoners en pers.

De beplantingshandleiding

Er wordt ten behoeve van de uitvoering van dit project een concrete beplantingshandleiding opgesteld gericht op het onderhavige dorp en buitengebied. In deze handleiding krijgen de bewoners specifieke informatie over landschapstypen, de aanleg van erf en landschappelijke beplantingen, de te gebruiken soorten etc. Deze handleiding wordt opgesteld door SLG en is ook na afloop van het beplantingsproject heel goed te gebruiken en bijvoorbeeld aan te reiken aan nieuwe bewoners van het buitengebied in Zieuwent.

De informatieavond

Het beplantingsproject start daadwerkelijk met een informatieavond. Deze avond wordt bekend gemaakt in de lokale kranten en via website en bijvoorbeeld via Facebook en/of Twitter. Daarnaast wordt er situationeel bekeken of het bijvoorbeeld een doelmatige actie is om middels een huis-aan-huis flyer de mensen te nodigen. Zieuwents Belang is de uitnodigende partij en zal de avond openen. Vaak gebeurt dit door de dorpscoördinator zelf of bijvoorbeeld door de voorzitter van Zieuwents Belang. SLG verzorgt de inhoud van de avond. Tijdens deze informatieavond ontvangen de aanwezigen een aantrekkelijk en herkenbaar verhaal over landschap, natuur en erven gericht op de eigen lokale situatie. Tevens worden de randvoorwaarden en kansen van deelname geschetst.

De dorpsbeplantingshandleiding is beschikbaar en men kan zich aanmelden voor deelname. Dit houdt in dat men wordt uitgenodigd om na te gaan (op basis van de informatie van de avond, de informatie op de website van SLG en natuurlijk de beplantingshandleiding) wat passend is en wat men zou willen. De in de handleiding opgenomen mogelijkheid om een schetsje/tekening te maken kan hiervoor gebruikt worden. Tijdens de informatieavond wordt er aangekondigd wanneer men langs kan komen op een inloopmiddag/avond. Men dient zich hiervoor te melden bij de dorpscoördinator die de inloopafspraken inplant. (de formats hiervoor worden aangeleverd door SLG). Tijdens deze afspraak geeft de bewoner aan wat de ideeën en wensen zijn en deze worden ter plekke samen met de beplantingsdeskundige verder ingevuld en vormgegeven. Dit leidt tot een beplantingslijst van gewenste soorten en aantallen en de bijbehorende eigen bijdrage voor de deelnemer.

Soms is de uitvoering wens complex of omvangrijk en is een veldbezoek wenselijk. Er wordt dan een afspraak gemaakt waarbij het de voorkeur heeft dat de dorpscoördinator mee gaat op dit bezoek. Een dergelijk bezoek leidt niet alleen tot een beplantingslijst maar ook tot het maken van een kort inrichtingsplan met schets. Voor de uitvoering voor deze grotere plannen wordt graag de samenwerking gezocht met professionele uitvoerders zoals lokale Agrarische Natuurverenigingen.

De beplantingsdeskundige heeft vervolgens mailcontact met de deelnemers om de plannen verder te concretiseren en tot een inrichting te komen waar de deelnemer akkoord op geeft. De dorpscoördinator wordt desgewenst meegenomen in deze fase van verdere planvorming. Van belang is dat wanneer de deelnemer akkoord geeft op het voorstel de dorpscoördinator er voor zorgt dat de deelnemer een handtekening zet op de definitieve plantlijst.

De deelnemers weten precies wat men krijgt (in aantallen en soorten) en wat hun eigen financiële bijdrage is. De totalisering van alle beplantingssoorten in de verschillende plannen leidt tot een totale lijst van beplanting. Deze lijst wordt gebruikt om door SLG een kostenopgave te vragen bij leveranciers.

Dorpsplantdag Zieuwent

De beplanting van de deelnemers in dit project kan op een speciaal moment worden afgehaald op een centrale locatie in de omgeving van Zieuwent. De dorpscoördinator helpt actief mee om een goede uitdeellocatie te vinden. Daarnaast worden er een aantal vrijwilligers opgetrommeld die helpen om deze plantdag mogelijk te maken.

Op de vrijdag voor de dorpsplantdag (deze vindt meestal op een zaterdag plaats) helpen de vrijwilligers mee om alle beplanting te sorteren en klaar te leggen op naam en nummer van de betreffende deelnemer. Op de dag zelf wordt er een (veelal feestelijke) openingshandeling verricht (meestal door een eerste boom te planten) door een aantal specifieke personen zoals de dorpsoudste/jongste, de burgemeester of wethouder, voorzitter van de DBO, de pater etc. Veel is mogelijk en de dorpscoördinator en de overige vrijwilligers organiseren deze feestelijke dorpsaangelegenheden.

Na de openingshandeling kunnen de deelnemers het plantmateriaal afhalen. Men heeft al eerder informatie verkregen over aanleg en beheer en kan aan de slag. De werkgroep gaat vaak nog even kijken bij een aantal specifieke plantlocaties of alles goed verloopt.

Nazorg

Na één groeiseizoen worden de deelnemers bevraagd op het aanslaan van het plantmateriaal en wat er eventueel niet goed is gegaan. De deelnemers kunnen via de reguliere aanpak en aanbod van SLG gebruik maken om vervangend plantmateriaal aan te schaffen. Om deze inboet te organiseren wordt wederom samengewerkt met de dorpscoördinator en/of werkgroep.

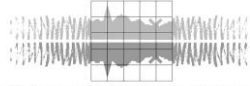
Uitvoeringsproject B; Cursus alles van het Landschap Zieuwent .

Deze cursus is bedoeld om bewoners en de deelnemers van het beplantingsproject nader te informeren over het landschap waarin men woont. Een dergelijke cursus blijkt een hele mooie basis om enthousiasme en medewerking te genereren voor de verdere uitvoering van de uitvoeringsagenda. De coördinator van het beplantingsproject / of Zieuwents Belang kan deze cursus goed inzetten om specifieke deelnemers uit te nodigen waarvan het wenselijk is dat deze zich ook gaan inzetten om de uitvoeringsagenda vorm te geven.

De inhoud van de cursus en de werving en de toepassing is lokaal.

Cursusonderdelen

- Ken de gemeente Oost Gelre (met inzoom op Zieuwent); een uitleg over het landschap en de cultuurhistorie.
- Poelen en ecologie.
- Beplanting; (hoogstamfruit en landschappelijke beplanting)

Stichting Landschapsbeheer Gelderland

Uitvoeringsproject C; De dorpswerkdag; Zieuwent Werkt!!

De lokale coördinator Zieuwent zoekt in samenwerking met de (aspirant) leden van de werkgroep en SLG een goede/ uitdagende en interessante werklocatie. Alle deelnemers en trekkers (personen en organisaties) welke al eerder zijn geworven tijdens het Levend Landschap proces alsook de deelnemers aan het beplantingsproject en de cursus worden speciaal uitgenodigd om deel te nemen aan de dorpswerkdag. Daarnaast zal er natuurlijk ook een brede uitnodiging aan het dorp gedaan worden.

SLG zal zorgdragen voor de benodigde gereedschappen en zal een toelichting geven op Arbo en veilig werken. Daarna gaan we met de gehele groep aan de slag. Deze eerste Dorpswerkdag kan de opmaat worden voor een jaarlijks terugkerend evenement (georganiseerd door de lokale werkgroep) waarbij gezelligheid en samenwerking maar ook uitvoering belangrijke componenten zijn.

Bijlage B Wie doet wat tabel beplantingsproject

Activiteit	Dorpsbelangen organisatie (DBO)	Dorpscoördinator	Overige vrijwilligers	St. Landschapsbeheer Gelderland
Dorpscoördinator en vrijwilligers	Stelt dorpscoördinator aan en zorgt voor 5-7 extra vrijwilligers	Vervult namens DBO de coördinatie rol		
Opstellen dorpsbeplantings handleiding				Stelt deze op.
Informatieavond	Is de uitnodigende organisatie en opent de avond	Faciliteert en regelt deze avond. Verzorgt werving en pr.	Kunnen ondersteunend zijn	Leverd de inhoud van de informatieavond
Inloopmiddag/avond		Nodigt de deelnemers uit en organiseert deze samen met SLG.	Kunnen ondersteunend zijn	Stemt af en levert de benodigde formats ter ondersteuning
Veldbezoek		Maakt afspraken en gaat mee.		Verzorgt inhoud van deze bezoeken.
Opstellen plantlijsten en plannen.				Verzorgt planvorming en stemt af met deelnemer.
Verzamelen machtigingen voor eigen bijdrage.		Verzamelt deze en levert deze aan aan SLG		
Maakt bestellijst en bestelt plantsoen				Verzorgt bestellijst en bestelt plantsoen.
Vorbereiding van de plantdag	Overlegt extra activiteiten en inzet met Dorpscoördinator en SLG	Vraagt extra vrijwilligers om te helpen op de dag voor de plantdag	Helpen met sorteren en klaarleggen plantsoen	Zorgt er voor dat alles tijdig geleverd wordt en is verantwoordelijk voor deze dag.
Organisatie plantdag	Is de uitnodigende partij en stemt dit af met andere dorpsorganisaties	Adviseert over uitdeellocatie en regelt de extra activiteiten. Stuurt de groep vrijwilligers aan	Helpen tijdens de plantdag.	Is verantwoordelijk voor het uitdelen van het plantsoen
Inboet na 1 groeiseizoen		Ondersteunt ter inventarisatie		Regelt de inboet in overleg met de deelnemer
Nazorg	Koppelt andere Levend Landschap projecten de verkregen "energie" vanuit het dorp.	Leverd inzet in andere Levend Landschap projecten en is/ blijft dorpsaanspreekpunt voor beplantingen	Blijven ondersteunend en leveren ook bijdrage aan andere Levend Landschap projecten.	Leverd realisatie gegevens aan de gemeente.